

Sukupuolentutkimus 3|2018

GENUSFORSKNING

PÄÄKIRJOITUS

Heidi Kurvinen & Arja Turunen	Aallonmurtaajat – suomalaisen feminismin historian uudet tulkinnat	2

ARTIKKELIT

Tiina Kinnunen	Naisetko vain aputyöläisiä? Naisliikkeen lehdistön välittämä kuva vuosien 1939–1944 tasa-arvo-yrityksistä	5
Heidi Kurvinen & Arja Turunen	Toinen aalto uudelleen tarkasteltuna. Yhdistys 9:n rooli suomalaisen feminismin historiassa	21
Arja Turunen	Kapinaa ja ahtaita raameja. Suomalaisten feministien muistoja 1970- ja 1980-lukujen yhteiskunnallisesta toimintakulttuurista	37

KATSAUSARTIKKELI

Marianne Liljeström	Institutionalisoitu sukupuolentutkimus: tieteenalan luonteesta ja visioista	53

PUHEENVUOROT

Merle Weßel	Feminismi ja positiivinen eugeniikka Pohjoismaissa maailmansotien välisenä aikana	65
Hannah Yoken	Feminist Pasts & Present Memories. #MeToo from an Oral History Perspective	73
Nina Nyman	Att arkivera feministisk aktivisim	79

LEKTIO

Eeva Kotioja	Uskalluksen anatomia. Sukupiiri naisasianaisen sosiaalisen pääoman lähteenä	85

KIRJA-ARVIOT

Martina Reuter	Niina Timosaari, <i>Edvard Westermarck – totuuden etsijä</i> sekä Julia Dahlberg, <i>Konstnär, kvinna, medborgare: Helena Westermarck och den finska bildningskulturen i det moderna genombrottets tid 1880–1910</i>	90
Anna Rajavuori	Marjo Liukkonen, <i>Hennalan naismurhat 1918</i>	96
	Taiteilijan esittely	99

Aallonmurtaajat – suomalaisen feminismin historian uudet tulkinnat

Heidi Kurvinen & Arja Turunen

Feminismi ideologiana on herättänyt vuosikymmenten kuluessa Suomessa vahvoja affektiivisia reaktioita, ja etenkin julkisessa keskustelussa on toistunut ajatus siitä, että feminismin tavoitteet on jo saavutettu historian eri vaiheissa. Muun muassa naisten palkkatyön yleisyyttä on käytetty esimerkkinä naisten aseman vahvuudesta ja feminismin tarpeettomuudesta. Toisaalta syksyllä 2017 alkanut #metoo-kampanja osoitti, että feminismin historiaa tunnetaan huonosti. Feministit ovat kritisoineet seksuaalista häirintää jo vuosikymmenten ajan, mutta julkisen keskustelun perusteella asiaan on havahduttu vasta nyt. Suomessa tietämyksen puutteellisuus johtuu osittain siitä, että feminismin historiaa on tutkittu meillä suhteellisen vähän.

Kotimaisen feminismin historiaa käsittelevää kirjallisuutta on julkaistu tasaisesti 1800-luvun loppuvuosista lähtien (esim. Gripenberg 1909; Lundström 1917; von Alffhan 1965; Hagman 1906, 1911; Tuulio 1959). Ensimmäinen tieteellinen tutkimus ja samalla kokonaisuus suomalaisen naisasialiikkeen siihenastisesta kehityksestä ilmestyi kuitenkin vasta vuonna 1983. Riitta Jallinojan sosiologian alan väitöskirja *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet* (1983) vakiinnutti kotimaiseen tutkimukseen jaon naisasialiikkeen kolmesta taistelukaudesta ja niiden väliin jäävistä hiljaisista kausista. Kansainvälisellä tutkimuskentällä aalto-ajattelua on kuitenkin kritisoitu jo useamman vuosikymmenen ajan. Tutkijat ovat huomauttaneet aaltojen luovan kuiluja eri sukupolvien feministien välille, rajaavan ulos sellaista aktivismia, joka ei sovi aalto-teorian

luomiin kehyksiin, ohjaavan huomiota aaltojen välisiin eroihin ja jättävän jatkuvuudet huomiotta. Lisäksi aalto-ajattelu tuottaa feministiselle liikkeelle ongelmia silloin kun yksilöt eivät kykene identifioimaan itseään tietyn aallon edustajaksi (Evans & Chamberlain 2015, 396.) Tähän kritiikkiin kiinnittyy myös käsillä oleva teemanumero. Siinä julkaistut artikkelit, katsaus- ja puheenvuorotekstit haastavat eri tavoin totuttua narratiivia suomalaisen feminismin historiasta.

Teemanumeron avaa Tiina Kinnusen naisasiajärjestöjen lehtiä analysoiva artikkeli. Kinnusen tarkastelee toisen maailmansodan aikaa, jota on pidetty osoituksena suomalaisten naisten vahvasta asemasta. Artikkelit tuo kuitenkin esiin, että päätöksenteossa naiset tosiasiaa syrjäytettiin, minkä vuoksi naisten asemasta käytiin kriittistä keskustelua naisasiajärjestöjen lehdissä. Seuraavat kaksi artikkelia käsittelevät 1960–1970-luvulla syntyneen niin sanotun uuden feministisen liikkeen historiaa. Heidi Kurvinen ja Arja Turunen avaavat artikkelissaan keskustelun aalto-metaforan soveltamisesta suomalaisen feminismin historiaan tarkastelemalla, miten pohjoismaista sukupuoliroolikeskustelua edustanut Yhdistys 9 sijoittuu osaksi suomalaisen feminismin historiaa. Lisäksi Turunen tarkastelee alkuvaihetta analysoimalla muistitietoa edustavan haastatteluaineiston kautta liikkeen jäsenten suhdetta taistolaisuuteen ja muuhun puoluepoliittiseen toimintaan.

Marianne Liljeströmin katsausartikkeli perehtyy akateemiseen feminismiin. Liljeström käy läpi

institutionalisoituneen sukupuolentutkimuksen historiaa Suomessa ja pohtii sen tieteenalakohtaista luonnetta. Hannah Yokenin ja Nina Nymanin puheenvuorotekstit tarttuvat edelleen ajankohtaiseen #metoo-keskusteluun. Yoken pohtii sen kautta feminismin historian jatkuvuuksia ja aktivistisukupolvien eroja, ja Nyman feministisen aktivismin tutkimiseen liittyviä käytännön kysymyksiä. Nyman huomauttaa aiheellisesti, että on tärkeää, että feministit dokumentoivat ja arkistoivat toimintaansa, jotta sitä on mahdollista myös tutkia.

Lisäksi Merle Weßel ja Eeva Kotioja avaavat väitöskirjojihinsa pohjautuvissa kirjoituksissa uusia näkökulmia 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun feministiseen liikkeeseen. Weßel tarkastelee feminismin ja eugeniikan suhdetta, ja Kotioja Adelaide Ehrnroothin sukutaustan ja feministisen toimijuuden ylläpidosta.

Riitta Jallinojan tutkimus nousee tässäkin teemanumerossa toistuvasti esiin. Ensimmäisyysdessään se onkin ansiokas kokonaisuus kotimaisen feminismin historiasta, mutta sitä on myös kritisoitu keskittymisestä porvarilliseen naisliikkeeseen. Irma Sulkusen (1984) tuoreeltaan esittämän kritiikin seurauksena tutkimuskenttä alkoi moninaistua, ja 1980-luvulta alkaen tutkijat ovat kohdistaneet huomionsa niin marttoihin, lottiiin kuin raittiusliikkeeseen (esim. Ollila 1993; Latva-Äijö 2004; Sulkunen 1986; Lähteenmäki 2000). Niin sanottu uusi eli 1960-luvulta alkanut feministinen liike oli jo tuoreeltaan yhteiskuntatieteilijöiden kiinnostuksen kohteena (esim. Peltonen ym. 1979;

Jallinoja 1983; Holli 1988; Bergman 2002). Historiantutkijoita aihe on alkanut kiinnostaa ajallisen etäisyyden kasvaessa (Taavetti 2012; Kurvisen, Turusen, Yokenin ja Nymanin tutkimukset), ja samaan aikaan myös varhaisemmasta feminismistä on alettu tehdä uusia tulkintoja (Kinnunen 2016; Kotioja 2018; Weßel 2018).

Sen sijaan Yhdysvalloissa 1990-luvulta alkaen virinnyt kiinnostus feministisen järjestökentän toimijoiden moninaisuuteen ei ole nähdäksemme johtanut vastaavaan käännteeseen suomalaisessa tutkimuksessa. Näin ollen esimerkiksi kokonaisvaltainen uudelleentulkinta Yhdistys 9:n roolista suomalaisen feminismin historiassa on edelleen tekemättä.

Kansainvälisessä tutkimuksessa feminismin määritelmää on 2000-luvulla avattu myös sellaisten naisten asemaa edistäneiden menneisyyden toimijoiden suuntaan, jotka eivät ole välttämättä määritelleet itseään feministeiksi (esim. Laughlin & Casteline 2011). Sen sijaan Suomessa esimerkiksi puolueiden naisjärjestöjen rooli feminismin tavoitteiden edistämisessä on tutkimatta, vaikka niiden historiaa (esim. Katainen 1994; Vares 2009) ja naisten roolia politiikassa (esim. Kuusipalo 2011) on tutkittu. Jatkossa tutkimuskentälle kaivataankin tuoreita avauksia ja tutkijoita, jotka ovat valmiita irtautumaan olemassa olevista käsityksistä ja tulkitsemaan feminismin historiaa uusista näkökulmista ja aikaisempaa moninaisemmalla lähdeaineistolla. Parhaillaan käynnissä olevat tutkimushankkeet lupaavat hyvää tälle kehitykselle.

KIRJALLISUUS

- von Alfthan, Märta (1965) *Sju årtionden med Unioni, naisasialiitto Suomessa r.y.: Unionen, kvinnosaksförbund i Finland r.f.* Helsinki: Naisasialiitto.
- Bergman, Solveig (2002) *The Politics of Feminism. Autonomous Feminist Movements in Finland and in West-Germany from the 1960s to the 1980s.* Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Evans, Elizabeth & Chamberlain, Prudence (2015) *Critical Waves. Exploring Feminist Identity, Discourse and Praxis in Western Feminism.* *Social Movement Studies* 14:4, 396–409.
- Gripenberg, Alexandra (1909) *Finsk Kvinnoförening 1884–1909.* Helsinki: Finsk kvinnoförening.
- Hagman, Lucina (1906, 1911) *Minna Canthin elämäkerta, osat 1 ja 2.* Helsinki: Otava.
- Holli, Anne Maria (1988) Yhdistys 9:n politiikan ja poliittikkakäsitysten suhteen merkityksestä tasa-arvopolitiikan syntyhistoriassa. *Politiikka* 30:4, 321–332.
- Jallinoja, Riitta (1983) *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudekset: Naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana.* Porvoo: WSOY.

Emme ole PALVELUS- PIIKOJA!

Kuvitus: Aiju Salminen, 2018

- Katainen, Elina (1994) *Akkain aherrusta aatteen hyväksi. Suomen naisten demokraattinen liitto 1944–1990*. Helsinki: Kansan Sivistystyön Liitto.
- Kinnunen, Tiina (2016) The National and International in Making a Feminist: the case of Alexandra Gripenberg. *Women's History Review* 25:4, 652–670.
- Kotioja, Eeva (2018) *Uskallus puhua. Sukupiiri ja sosiaalinen pääoma Adelaïde Ehrnroothin yhteiskunnallisen toiminnan mahdollistajina*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kuusipalo, Jaana (2011) *Sukupuolittunut poliittinen edustus Suomessa*. Acta Universitatis Tamperensis 1614. Tampere: Tampere University Press.
- Latva-Äijö, Annika (2004) *Lotta Svärdin synty. Järjestö, armeija, naisuus 1918–1928*. Helsingissä: Otava.
- Laughling, Kathleen A. & Castledine, Jacqueline L. (2011) *Breaking the Wave. Women, Their Organizations, and Feminism, 1945–1985*. New York, Oxon: Taylor & Francis.
- Lundström, Anna (1917) *Unioni Naisasialiitto Suomessa 25 vuotta: 1892–1917*. Helsinki: Naisasialiitto.
- Lähteenmäki, Maria (2000) *Vuosisadan naisliike. Naiset ja sosialidemokratia 1900-luvun Suomessa*. Helsinki: Sosialidemokraattiset naiset.
- Ollila, Anne (1993) *Suomen kotien päivä valkenee. Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939*. Helsinki: SHS.
- Sulkunen, Irma (1986) *Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Sulkunen, Irma (1984) *Suomalainen naisasialiike ja naisemansipaatio*. *Sosiologia* 21:1, 71–72.
- Taavetti, Riikka (2012) *Kohti sosialistista feminisimiä. Marxist-Feministerna ryhmä 1974–1978*. *Naistutkimus-Kvinnoforskning* 25:3, 30–42.
- Tuulio, Tyyni (1959) *Aleksandra Gripenberg: Kirjailija, taistelija, ihminen*. Porvoo: WSOY.
- Vares, Vesa (2009) *Kokoomusnaisten matka kodista kabinettiin. Kokoomuksen Naisten Liiton ja Suomalaisen Puolueen Naisjärjestöjen Liiton historia 1906–1983*. Helsinki: Kokoomuksen Naisten Liitto.
- Weßel, Merle (2018) *An Unholy Union? Eugenic Feminism in the Nordic Countries, ca. 1890–1940*. Helsinki: Unigrafia.

Sukupuolentutkimus-Genusforskning-lehden edellisen numeron 2/2018 sivun 62 ingressiin ja tekstiin oli jäänyt kaksi virhettä liityen gradupalkinnon saajan nimeen ja yliopistoon. Gradupalkinnon 2017 saaja oli Lotta Luhtala, ja hänen pro gradu -työnsä "Kertomuksen keskiössä on eläin. Veganismi, eläinfilosofia ja sukupuoli Anja Snellmanin *Safari Club* -romaanissa" oli tehty Itä-Suomen yliopistossa.